

לשכת רב הקמפוס

הפקולטה למדעי היהדות

דף שבועי

פרשת בחקתי, תשס"ח
מספר 757

מאת המרכז ללימודי יסוד ביהדות
ע"ש הלנה ופאול שולמן

על טעמי הקרבנות

תגובה למאמרו של פרופ' נתן אביעזר

בדף השבועי לפרשת אחרי מות (מס' 752) כתב פרופ' נתן אביעזר על גישת הרמב"ם לקרבנות בחיבורו "מורה הנבוכים" (ח"ג פרק ל"ב), והמסקנה המתבקשת מדבריו שאין מקום לקרבנות בזמן הזה, משום ש"אין שום מטרה לכשעצמה לכל מפעל הקרבנות" וכל מטרתם הייתה להרחיק את עם ישראל מעבודה זרה.

רבים מגדולי עמנו, ובראשם הרמב"ן בפירושו לתורה (ויק' א:ט), תקפו את הרמב"ם על דבריו אלה.¹ אבל גם אם רוצים לסמוך רק על הרמב"ם, יש מקום לערער על מה שכתב פרופ' אביעזר. קודם שכתב הרמב"ם את הספר "מורה נבוכים", הוא חיבר את סיפרו העיקרי "משנה תורה", ובו הוא מקדיש שני ספרים לעבודת בית המקדש ולקרבנות. בסיום ספר העבודה הדין בעבודת בית המקדש כותב הרמב"ם:

ראוי לאדם להתבונן במשפטי התורה הקדושה ולידע סוף ענינם כפי כחו, ודבר שלא ימצא לו טעם ולא ידע לו עילה אל יהי קל בעיניו... אמרו חכמים חוקים חקתי לך ואין לך רשות להרהר בהן, ויצרו של אדם נוקפו בהן ואומות העולם משיבין עליהן. כגון, איסור בשר חזיר ובשר בחלב ועגלה ערופה ופרה אדומה ושעיר המשתלח... וכל הקרבנות כולן מכלל החוקים הן, אמרו חכמים שבשביל עבודת הקרבנות העולם עומד, שבעשיית החוקים והמשפטים זוכין הישרים לחיי העולם הבא.

אין בהכרח סתירה בין דברי הרמב"ם בשני הספרים. ההבדלים הם במטרות של כל ספר ובקהל היעד של כל אחד מהם. חיבורו "משנה תורה" מיועד לכל עם ישראל, וכולל את כל מצוות התורה, ובתוכן (בניגוד לשלחן ערוך) אלו שאינן נוהגות בזמן הזה, ואילו הספר "מורה הנבוכים" מיועד לדורשים הסבר רציונאלי למצוות, ועבורם הרמב"ם מניח שלכל המצוות שהבורא יתברך נתן לנו יש תועלת מובנת עבורנו, ובהתאם לזה הוא מפרש את טעמי כל המצוות. אבל אין שום הכרח שהטעם הרציונאלי של התועלת (כמו טעמי הקרבנות – כדי להפריש את בני ישראל מעבודה זרה) הוא הטעם היחיד ואפילו העיקרי גם לדעת הרמב"ם.

כדי לסבר את האוזן אבקש להציע בקיצור נמרץ גישה אחרת לגמרי למצוות הקרבנות, שמעצם טבעה אינה מתאימה לספר "מורה נבוכים". גישתי מבוססת על רעיונות בפירושו של הרב קוק לפרשת העקדה² ועל רעיונות מספרי המהר"ל מפראג. הגישה הזאת עונה גם על הערת הרמב"ן שקין והבל ואחריהם נח הקריבו קרבנות עוד קודם שהייתה עבודה זרה בעולם. יש אנשים (אף כי אולי אין זה כה מצוי בימינו) המרגישים שאין טעם לחייהם אם אינם מתקרבים ככל האפשר אל בורא העולם. אצל אדם כזה חטא נגד הקב"ה הוא דבר כה נורא עד שהוא מרגיש שאינו יכול להמשיך לחיות עם זה, ולשם כפרה הוא רוצה להקריב את עצמו לה' (ויש דוגמאות לאלה בין בעלי תשובה המוזכרים בתלמוד). התורה אוסרת על אדם כזה להקריב את עצמו, ומצווה אותו להקריב קרבן בהמה במקומו. אדם כזה רוצה למסור את עצמו להקב"ה גם בעת שמחתו, בייחוד כשהוא

¹ סקירה קצרה ומצוינת של הגישות לעניין הקרבנות נמצא בספרו של יהודה נחשוני, **הגות בפרשיות התורה**, בני ברק 1981.

² הרב אברהם יצחק הכהן קוק, עולת ראייה חלק א', דף פ"ב (מוסד הרב קוק, ירושלים, תשכ"ב).

רוצה להודות על נס שהוא חש שלא היה זכאי לו. התורה מאפשרת לאדם כזה להקריב קרבן שלמים או תודה. רצוי שגם הציבור ירגיש קרבה כזאת לבורא העולם, ולשם כך ציוותה התורה על קרבנות הציבור הקבועים.
מכל זה עולה שחידוש הקרבנות בזמן הזה אפשרי ורצוי, רק כאשר תשתנה כל הגישה שלנו ליחסנו לקב"ה, והלוא דבר זה צפוי רק עם ביאת המשיח בב"א.

פרופ' חיים הלפרן
המחלקה לפיזיקה